

Ekonomski bilten

Ekonomska reforma i obnova
Bosna i Hercegovina

Svezak 7, broj 2
Mart 2004

Ovaj Ekonomski bilten objavljen je u skladu sa ovlaštenjima lorda Paddy Ashdown-a, visokog predstavnika. Glavni urednik: Patrice Dreiski, zamjenik visokog predstavnika i šef ekonomskog odjela, OHR. Tehnički urednik: Almira Kulagić, ekonomsko odjeljenje, OHR. Dizajn: Samir Mujković, Odjel za resurse, ICT sekcija, OHR. Foto: Amer Kapetanović

Za pitanja i objašnjenja molimo kontaktirajte:
economic.newsletter@ohr.int

SADRŽAJ:

UVOD ZA PROLJETNO IZDANJE EKONOMSKOG BILTENA	3
Dobivanje boljih brojeva	3
MAKROEKONOMSKI PREGLED	4
POLJOPRIVREDA	7
Agencija za obilježavanje životinja Bosne i Hercegovine	7
Fitosanitarna pitanja.....	8
STATISTIKA	8
FINANSIJE I FISKALNI SEKTOR	8
Bankarstvo	8
Budžeti	9
Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini.....	10
Unutrašnji dug.....	10
SEKTOR ZA INFRASTRUKTURU I JAVNE KOMUNALNE DJELATNOSTI	10
Transport.....	10
Civilno vazduhoplovstvo	11
Poboljšavanje upravljanja javnim preduzećima	11
Energetika	12
JAVNI SEKTOR I EKONOMSKA TRANZICIJA	12
Socialni sektor	12
Privatizacija	13
Poslovna klima	13
Buldožer	14
REGIONALNI UREDI	14
OHR Mostar	14
OHR Brčko	15
OHR Tuzla	17
OHR Banja Luka	17
NAJNOVIJE EKONOMSKE INFORMACIJE ZA BiH	19

UVOD ZA PROLJETNO IZDANJE EKONOMSKOG BILTENA

Dobivanje boljih brojeva

Tri stvari padaju u oči kada je u pitanju makroekonomski pregled za ovaj mjesec. Prva je da BiH još uvijek u dovoljnoj mjeri ne privlači strana ulaganja koja su joj potrebna da bi obezbijedila ekonomski rast. Druga je da je došlo do porasta vrijednosti i obima izvoza BiH u zemlje regiona sa kojima se provode Sporazumi o slobodnoj trgovini-drugim riječima, strategija slobodne trgovine funkcionise. Treća stvar je da unatoč činjenici da je robe iz BiH moguće bez dadžbina izvoziti u EU i SAD, ali izvoznici iz BiH još uvijek nisu dovoljno konkurentni da bi u potpunosti iskoristili ovu prednost.

Postoje dvije loše vijesti i jedna dobra vijest.

U pregledu se ističe da strane firme koje se nalaze u Mađarskoj proizvode nekih 60 posto mađarskog izvoza. Još je veća brojka nedavno objavljena u časopisu Ekonomist. Kaže se da od 1998 godine multinacionalne kompanije iz SAD predstavljaju 70 posto izvoza u Irskoj.

Uspješne privrede poput onih u Irskoj i Mađarskoj, a obje bilježe eksponencijalni skok kada su u pitanju produktivnost, otvaranje novih radnih mjesta te životni standard, u posljednjih deset godina, pokazuju put zemljama poput BiH.

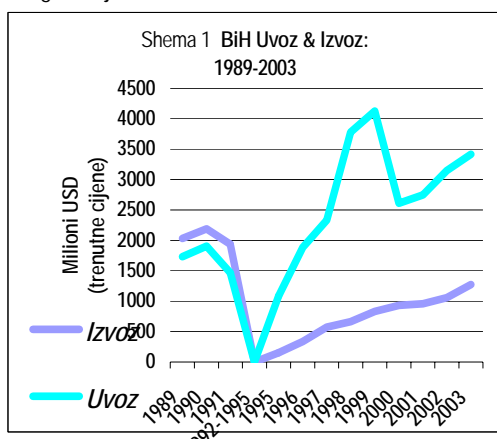
Međutim, jedan razlog zbog koga strani ulagači i dalje zaziru od BiH je i neprivlačna slika koju stvaraju statističke agencije u BiH i /ili odsustvo pouzdanih statističkih podataka o zemlji i njezinoj privredi. Tako da još jedan prilog u biltenu za ovaj kvartal predstavlja naočito deprimirajuće štivo. "Uprkos značajnoj međunarodnoj i donatorskoj podršci prethodnih godina, institucije BiH koje se bave statistikom nisu uspjele uspostaviti efikasan statistički sistem. Nedostatak kvalifikovanog osoblja, opreme i koordinacije među agencijama za statističku na entitetskim i državnom nivou zajedničkim snagama kompromituju kvalitet statističkih podataka za BiH. O svojoj ekonomiji se izvještava nedovoljno precizno, pa se tako ni rastući privredni sektori ne mogu adekvatno reflektovati. Nedostatak statistike koja se odnosi na poljoprivredu i makroekonomiju negativno se odražava na kreiranje politika na svim nivoima vlasti. Ako se ovaj problem ne bude razmatrao, BiH će steći problematičnu odliku time što će stvoriti još goru sliku o svojoj privredi od one koja joj pripada pa će tako zvanično raditi protiv vlastitih interesa – privlačenja ulaganja i poboljšanja cjelokupne privrede."

Za neke stvari treba vremena – sređivanje problema agencija za statistiku BiH trebalo bi da bude jedna od tih stvari. Organi vlasti treba da poduzmu čitav niz koraka bez daljeg odlaganja – BiH bespotrebno čeka na strana ulaganja koja joj trebaju za otvaranje novih radnih mjesta i podizanja životnog standarda.

Prvi zamjenik Visokog predstavnika
Donald Hays

MAKROEKONOMSKI PREGLED

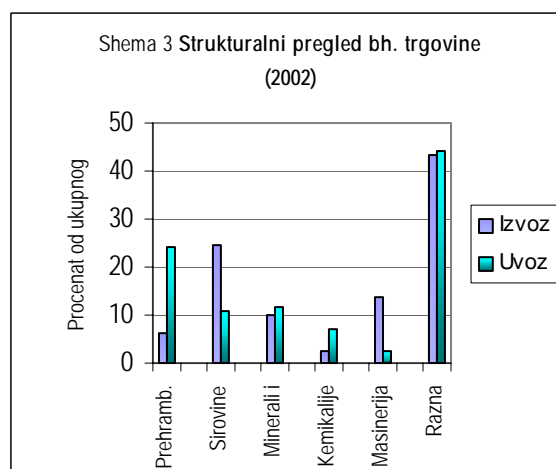
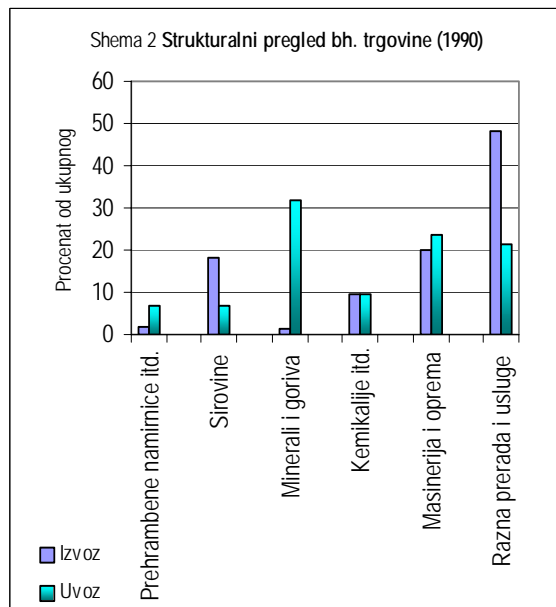
U godinama poslije 1995., platni bilans BiH izaziva zabrinutost zbog uporno velikih manjkova; a, iako je proteklih godina donekle smanjen ogromni jaz između vrijednosti uvoza i izvoza u BiH, manjkovi u platnim bilansima i dalje lebde nad privredom, što će biti slučaj i u doglednoj budućnosti.

Ovo pitanje ima i jednu dodatnu dimenziju, zbog činjenice da se monetarna politika u BiH oslanja na funkcionisanje strogog *Currency Board-a*. Prema toj šemi, Centralna banka BiH (CBBH) obavezala se da će vršiti konverziju lokalne valute na zahtjev, po fiksnoj stopi razmjene. Dakle, za razliku od drugih centralnih banaka, CBBH može izdavati lokalnu valutu samo ako postoji ekvivalent te vrijednosti u stranim valutama da to podrži. Prema toj šemi, količina gotovine (ΔH) u prometu direktno je povezana sa količinom neto stranih sredstava (ΔNFA) CBBH. Drugim riječima, $\Delta NFA = \Delta H$. Znači, lokalne zalihe gotovine u potpunosti zavise od količine deviznih rezervi BiH, mogućnosti posuđivanja u inostranstvu, i/ili sposobnosti privlačenja stranih ulaganja. Stoga, ukoliko devize dođu u BiH zahvaljujući velikim kreditima ili stranim ulaganjima, na kraju će biti više KM u prometu, a privreda bi se morala prilagoditi višim cijenama. Ako, s druge strane, devize odlaze iz zemlje (npr. da se plati uvoz), na kraju će u prometu biti manje KM, a privreda bi se morala prilagoditi nižim cijenama. U tom kontekstu, nemoguće je beskrajno održavati i finansirati manjke u platnim bilansima. Privreda mora pronaći odgovarajuća sredstva da se otkloni ta neuravnoteženost: privlačenjem više ulaganja u zemlju ili posuđivanjem više novca u inostranstvu. Međutim, na kraju će se deficit morati smanjiti ili eliminirati.

Iako je BiH prije rata imala vanjskotrgovinski višak, strukturalni pogled trgovinskih šema BiH pokazuje da se dogodila temeljita promjena – stvar nije samo u tome da BiH sada kupuje više nego što prodaje. Sastav

trgovine BiH vjerovatno je važniji od samog obima. Šeme 2. i 3. upoređuju sastav vanjske trgovine BiH u 1990. i 2002. Implikacije su sasvim jasne: uvoz BiH promijenio se u korist prehrambenih namirnica i prerade, umjesto uvoza mašinerije i minerala/goriva koji je dominirao prije rata.

Ovi trendovi ukazuju na činjenicu da se sredina u kojoj sada posluje bh. privreda značajno promijenila u odnosu na prošlost. Za to postoje endogeni i egzogeni razlozi. Što se tiče endogenih, jasno je da je rat između 1992.-1995. uzrokovao značajno fizičko uništenje i izmještanje mnogih bh. industrija, sa pratećim uticajem na trgovinski obim i šeme u BiH. Drugim riječima, proizvodni kapaciteti zemlje su djelimično uništeni ratom, i to se odrazilo na izvoznu sposobnost ove zemlje. U isto vrijeme, mnoge industrije na koje neprijateljstva nisu ozbiljno uticala osjećaju posljedice

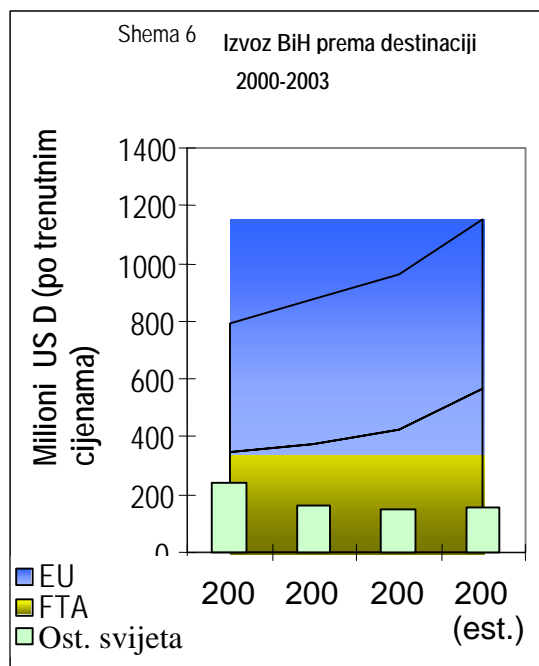
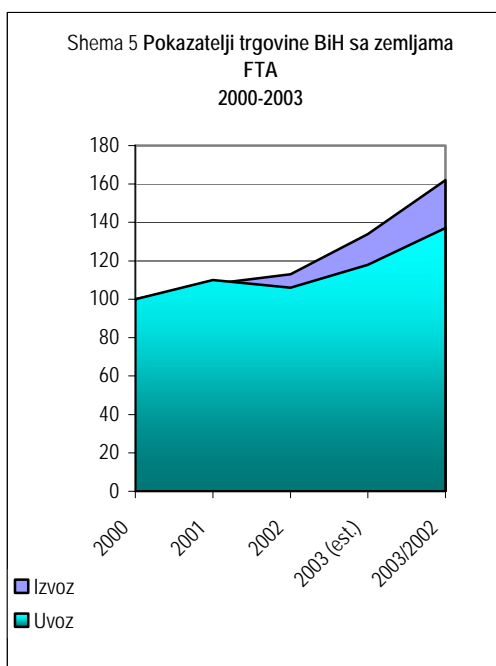
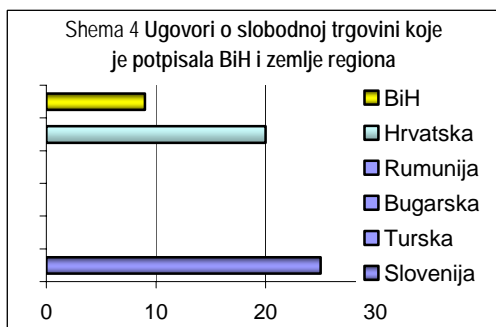
zbog zastarjelih postrojenja i mašinerije, što također utiče na njihov proizvodni kapacitet i konkurentnost. Slično tome, proces tranzicije sa socijalističke na slobodnu tržišnu ekonomiju također je značio da neke industrije, koje su možda bile neprofitabilne čak i prije rata, više nisu mogle primati državnu pomoć i, kao rezultat toga, morale su se ili zatvoriti, ili smanjiti proizvodnju, uz istovremeno smanjenje ukupne proizvodnje bh. privrede. To objašnjava malo niži nivo uvoza materijala kao što su minerali i goriva, kao i kemikalije, zato što je u opadanju teška industrija, koja ih je prerađivala i proizvodila gotove ili polugotove proizvode, koji su činili veliki dio izvoza BiH.

Sa egzogene strane, sigurno se može zaključiti da je zbog rata BiH izgubila mnoga tržišta za svoje robe i usluge, jer su se bivši kupci obratili nekom drugom da bi se snabdjeli zalihama. Slično tome, budući da se veći dio prijeratne trgovine vjerovatno obavljao putem kompenzacije ili na bilateralnoj osnovi (posebno sa zemljama iz bivšeg Sovjetskog bloka), ova trgovina je uglavnom zavisila od reciprociteta i političkih struja, nasuprot djelovanju 'nevidljive ruke' slobodnog tržišta. Kao posljedica toga, teško da su mnoge takve trgovinske šeme (koje su vjerovatno bile osnova dijela ranijeg trgovinskog viška) mogle opstati dugo nakon kraja Hladnog rata. I na kraju, što je možda i najznačajnije, nejasno je koliki je bio obim trgovine BiH sa ostalim republikama bivše Jugoslavije. Moguće je da nedavni deficit koji je BiH imala u trgovini sa bivšim jugoslovenskim republikama nije ništa novo i da su slične trgovinske šeme postojale čak i u periodu kada je BiH navodno imala bilans trgovinskog viška. Taj 'deficit' ne bi bio registrovan, jer bi se trgovina sa bivšom Jugoslavijom smatrala domaćom, i to bi se poravnalo između šest bivših republika puštanjem lokalne valute u promet.

Trgovinske šeme koje su podržavale čitave industrije na tržištu od preko 20 miliona potrošača tako bi ostavile naslijeđe u obliku zaliha i šema koje pojava carinarnica ne bi mogla izbrisati preko noći. Tokom posljednje decenije, ovakve trgovačke šeme klasifikovane su kao međunarodna trgovina, čime je utvrđeno curenje iz domaće privrede, što nije bio slučaj tokom devedesetih. Jedan dobar primjer je uvoz prehrambenih namirnica u BiH. 1990.g., ova kategorija činila je manje od 10% ukupnog uvoza, dok je u 2002. uvoz prehrambenih namirnica činio više od 25% vrijednosti ukupnog uvoza. Čak i uz adekvatne prilagodbe koje uzimaju u obzir opadanje zaliha ove vrste roba u BiH, sigurno se može zaključiti da se uvozne šeme BiH u tom pogledu ne razlikuju mnogo od onih zabilježenih u 1990., osim što je do kasnijeg porasta uvoza došlo zbog promjena u geopolitičkom pejzažu – to je egzogeni faktor koji svoj presedan ima u raspadu Habsburške monarhije 1918.g.

Iako vanjsku trgovinu BiH ograničava nekoliko faktora, za koje skoro da nema trenutnog rješenja, to ne mijenja činjenicu da se sadašnji deficit ne mogu beskonačno nastaviti. U vanjskotrgovinskoj strategiji, dijelu strategije vlade BiH za smanjenje siromaštva (PRSP), od novembra 2003.g., kaže se da će se 'tokom naredne tri godine, izvozna stopa rasta morati povećati i zadržati na 15% do 2007.g. Istovremeno, uvozna stopa rasta će se morati smanjiti sa 9% ove godine na 5% do kraja 2007.g.' Taj podstrek izvozu, primijećeno je u PRSP-u, predstavljat će značajan preduslov za održavanje makroekonomske stabilnosti u BiH. Čini se da je otvaranje privrede, umjesto protekcionizma, prihvaćena strategija u tom pogledu. Različite studije ističu da zemlje u razvoju sa otvorenom privredom postižu puno brže stope ekonomskog rasta od onih sa relativno zatvorenim privredama. Čak i osnovno poređenje ključnih makroekonomskih statistika (kao što je godišnji rast GDP-a) između zemalja jugoistočne Evrope i ZND-a, koje uzima u obzir procjene otvorenosti svojih privreda potvrdilo bi da ove studije imaju jaku činjeničnu osnovu. Budući da je u osnovi malo tržište, sa relativno niskom kupovnom moći, BiH treba biti u stanju da izvozi sa minimalnim preprekama, ne samo da bi popravila brojke u svom platnom bilansu, nego i da bi privukla strana ulaganja. U tom pogledu, PRSP ističe jedan zanimljiv primjer: čini se da strane firme u Mađarskoj proizvode oko 60% mađarskog izvoza.

Ipak, empirijski modeli EBRD-a ukazuju na činjenicu da je uspješnost vanjske trgovine zemalja jugoistočne Evrope i ZND-a još uvijek značajno ispod njihovog punog potencijala. Postoji nekoliko razloga za to, ali čini se da je raspad bivše Jugoslavije uticao na trgovinu grupe zemalja jugoistočne Evrope više od bilo kojeg drugog mogućeg faktora. Također je nagoviješteno da bi kombinacija povećanog pristupa zapadnim tržištima i smanjenja trgovinskih i tranzitnih barijera među zemljama u regionu stvorila najpovoljnije okruženje za budući rast trgovine i veću integraciju ovog regiona u svjetsku ekonomiju. EU je već preduzela korake da to osigura, povezujući pristup sopstvenim tržištima sa liberalizacijom trgovine u zemljama članicama Pakta stabilnosti jugoistočne Evrope. U tom kontekstu, BiH je potpisala devet bilateralnih ugovora o slobodnoj trgovini (FTA). Postojala je nada da će ti ugovori osigurati BiH dovoljno tržišnog prostora da može privući nove investitore, koji možda drugačije i ne bi bili zainteresovani za tržište od manje od četiri miliona ljudi. Međutim, kada se uporedi sa brojem ugovora o slobodnoj trgovini koje su do sada potpisali susjedi BiH, ujedno i njeni konkurenti za strana ulaganja, devet takvih ugovora i nije tako velik broj, a pogotovo jer se trenutno primjenjuju samo četiri.

koji su trenutno primjenjivi, već počinju donositi koristi, iako će sigurno potrajati dok se donekle normalizuju

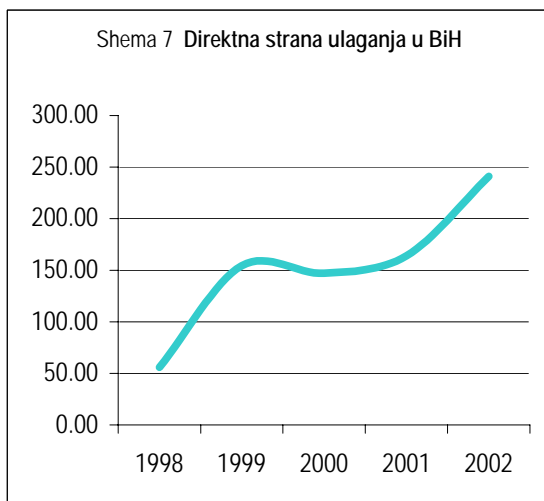
postojeće razlike između uvoznih i izvoznih koeficijenta sa ovim zemljama. U stvari, ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa mišljenja je da, u slučaju da nije bilo ugovora o slobodnoj trgovini i drugih prioritarnih tretmana koje BiH trenutno uživa, nedavni porast izvoza, iako relativno skromnog obima, možda se uopšte ne bi ni desio. U stvari, iako su teoretski tržišta EU otvorena za bh. izvoz, i dok čak i SAD dozvoljavaju ulazak bh. proizvoda na svoje tržište u okviru tzv. *Generalised System of Preferences* (prioritetni trgovinski program sa mogućnošću obnove, koji omogućava prihvatljivim proizvodima odabranih zemalja u razvoju da uđu na tržište SAD bez plaćanja carina), BiH može izvoziti samo relativno ograničen opus proizvoda, koji se uglavnom sastoje od sirovina i poluproizvoda. To je djelimično tako zbog neispunjavanja međunarodnih propisa o slobodnoj trgovini i standardima kvaliteta, a djelimično i zbog nedostatka konkurentnosti. Međutim, u cjelini, vidljiv trend porasta bh. izvoza je očigledan (u prosjeku od 13% godišnje) i, ukoliko se održi, mogao bi voditi ispunjenju ciljeva zacrtanih u PRSP-u.

Međutim, ovdje se mora iznijeti i jedna važna zamjerka. Trgovinska politika nije stvarni stimulator sveukupnog zapošljavanja, jer ima tendenciju da utiče na šeme radnih mjesta, umjesto na njihov sveukupan broj; mada, industrije koje imaju koristi od liberalnog trgovinskog režima mogu proizvesti multiplikatore u srodnim industrijama i tako podstaknuti uslužni sektor. Tako ugovori o slobodnoj trgovini mogu stimulirati

Što se tiče ekonomskih efekata, najvažnije pitanje koje treba postaviti je da li su ugovori o slobodnoj trgovini do sada uspjeli da stimuliraju trgovinu i ulaganja u BiH. Prema dosad sakupljenim informacijama, jesu. Dokazi koje je nedavno prikupilo ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MOFTER) pokazuju da je ugovorima o slobodnoj trgovini postignuto onoliko koliko se moglo razumno očekivati u relativno kratkom vremenskom periodu. Kao što pokazuje Shema 5, trend izvoza BiH u zemlje sa kojima su potpisani ugovori o slobodnoj trgovini raste brže od uvoznog trenda BiH iz iste grupe zemalja.

Također, najvažnija tržišta za bh. izvoz su ona sa kojima BiH ima potpisane ugovore o slobodnoj trgovini. Konkurentne stope izvoznog rasta BiH razlikuju se prema destinacijama (Shema 6) i ukazuju na činjenicu da je stopa rasta bh. izvoza u FTA zemlje najbrže rasla proteklih godina. Dakle, ugovori o slobodnoj trgovini,

trgovinu i ulaganja, istovremeno sa otvaranjem radnih mjesta u nekim industrijama FTA zemalja, dok se u drugim industrijama zatvaraju. To će biti donekle bolan proces u nekim sektorima, čak i ako na kraju uspije učiniti privrede zemalja članica efikasnijim, podižući na taj način njihove prosječne prihode. Mnogo ekonomskih dokaza ukazuje na to da proširena trgovina, u pravilu, povećava prihode i buduće stope rasta i, iz tog razloga, sve dotične zemlje mogle bi realno očekivati nagomilavanje dobiti.

Kao što je već primijećeno, studije EBRD-a pokazuju koliko je važno da se zemlje u tranziciji dobro integrišu sa svojim susjedima i drugim zapadnim zemljama. U tom pogledu, ohrabrujuće je vidjeti značajan obim ekonomske integracije koji je BiH postigla sa susjednim zemljama, čak i sa EU. Članstvo u STO također bi donijelo slične koristi, uz dodatnu prednost uključivanja BiH u mrežu od 148 zemalja koje čine 96% svjetske trgovine. Ranije iskustvo i trendovi jasno ilustruju koristi od članstva u tom tijelu, kao i to koliko je poželjno da mu se i BiH pridruži što prije. U godinama od 1950., međunarodna trgovina raste četiri puta brže od svjetskog GDP-a, dok se koeficijent svjetskog izvoza prema GDP-u više nego udvostručio, sa 7% do 15% tokom istog perioda. Činjenica da je međunarodna privreda postala više integrisana nego što je bila tokom pedesetih, ne treba se miješati sa svjetskom proizvodnjom: prema časopisu "The Economist", trenutni obim trgovine u preradi je oko 16 puta veći nego tokom pedesetih, dok je trenutni nivo proizvodnje samo 5 ½ puta veći. Tako se ubrzani rast međunarodne trgovine više može objasniti u smislu povećane liberalizacije, umjesto povećane proizvodnje širom svijeta. Ta liberalizacija je uglavnom došla kao rezultat podstreka prethodnika Svjetske trgovinske organizacije – GATT-a (Generalni sporazum o tarifama i trgovini), koji je pokrenut 1948.g. 55 godina i osam 'rundi' međunarodnih trgovinskih razgovora kasnije,

prosječne tarife iznose oko desetinu tarifa iz vremena kada je zaživio GATT.

Strategija BiH u traženju pristupa STO i EU također znači da će vlasti morati preduzeti čitavu seriju reformi različitog obima. U tom kontekstu, EBRD je identifikovao prisustvo "vanjskih oslonaca" kao što su STO ili EU kao jedan od ključnih faktora u promoviranju institucionalnih reformi (time bi se unaprijedila i sposobnost zemlje da privuče ulaganja, kao i da izvozi). Dakle, iako pristupanje STO ne uključuje dublje institucionalne reforme, članstvo i pristup tržištima može izvršiti značajan indirektan uticaj na brzinu reformi, stimulirajući otvorenost i jačajući inicijative za ekonomske i institucionalne reforme. S druge strane, vjerovatno je da će uticaj *acquis communautaire* Evropske unije biti puno temeljitiji, budući da je reformski paket EU širok i rigorozniji. Stoga, ukoliko se uzme u obzir da su trenutni ciljevi politike potpuna integracija BiH sa evropskim tokovima i, na kraju, svjetskom privredom, onda se nedavni naponi vlasti da integriraju privredu BiH sa okolnim regionom mogu posmatrati kao konkretni koraci ka realizaciji postavljenih ciljeva.

POLJOPRIVREDA

Agencija za obilježavanje životinja Bosne i Hercegovine

Agencija za obilježavanje životinja sa sjedištem u Banjaluci, počela je zvanično sa radom u maju 2003 godine a predstavlja dio Ureda za veterinarstvo Bosne i Hercegovine. U razdoblju između 2002 i 2003 EU je finansirala ovaj projekat u vrijednosti od 2 miliona EUR-a. Agencija za obilježavanje životinja zapošljava 20 ljudi.

Glavni zadaci Agencije za obilježavanje životinja su:

- uspostavljanje i vođenje nacionalnog registra domaćinstava koja se bave uzgojem stoke
- uspostavljanje registra klaonica
- uspostavljanje nacionalnog registra stočnih pijaca
- nadzor i obilježavanje te kontrola kretanja životinja

Zakonodavstvo vezano za obilježavanje životinja doneseno je 2003 godine, a osoblje Agencije obučeno za vršenje obilježavanja životinja.

Plan rada Agencije predviđa:

- Evidentiranje domaćinstava koja se bave uzgojem stoke, stočnih pijaca i klaonica u BiH
- Obilježavanje najmanje 50 posto stočnog fonda
- Priprema akcionog plana za identifikaciju ostalih životinja poput ovaca, koza, svinja i konja

Agencija je dobro opremljena i adekvatno popunjena osobljem. Provedba obilježavanja i kontrole kretanja životinja olakšaće izvoz BiH u EU i ostale zemlje.

Nedavno je Vijeće ministara usvojilo zaključke o primjeni odredbe 26 Zakona o veterinarstvu Bosne i Hercegovine. To praktično znači da više nije moguće uvoziti životinje i proizvode životinjskog porijekla u BiH od firmi i mjesta koja nisu registrovane u EU i /ili u BiH. Provedba ove odredbe zakona zajedno sa odlukom Vijeća ministara o smanjenju broja graničnih prelaza otvorenih za trgovinu životinjama i proizvodima životinjskog porijekla predstavlja korak naprijed u zaštiti zdravlja životinja i poboljšanju zaštite zdravlja potrošača u BiH.

Trenutan nivo ilegalnih graničnih prelaza te ilegalna trgovina životinjama i proizvodima životinjskog porijekla narušio je zdravlje životinja i ljudi u BiH. Česta kršenja temeljnih propisa OIE (Svjetska veterinarska organizacija) predstavljaju dokaz da je veterinarska inspekcija u BiH neadekvatna. Jedno područje na kome je moguće izvršiti brzo poboljšanje je osnivanje efikasnog sistema veterinarske granične inspekcije na državnom nivou. U tom smislu Vijeće ministara je nedavno usvojilo zaključke i zadužilo Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa da izvrši pripreme za prelazak veterinarske granične inspekcije u nadležnost države.

Jačanje regionalne saradnje predstavlja značajno sredstvo za povećanje izvoza i podsticanje trgovine. Na Konferenciji o ulaganju održanoj u Mostaru, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, Dragan Doko, potpisao je protokole o saradnji u veterinarstvu sa Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom. Ti protokoli predstavljaju polazišta za sklapanje ugovora koji će dati dalji doprinos izjednačavanju vanskotrgovinskog bilansa, regionalnoj saradnji i ekonomskom razvoju.

Fitosanitarna pitanja

Više od šest mjeseci organi vlasti u Bosni i Hercegovini nisu u stanju da se dogovore oko uspostavljanja uprave za fitosanitarna pitanja (Uprave

za zaštitu zdravlja bilja), što predstavlja uslov EK. Međutim, krajem marta, Vijeće ministara konačno je usvojilo odluku o uspostavljanju ove ključne institucije..

Uprava za fitosanitarna pitanja biće zadužena za izradu mnogobrojnih podzakonskih akata i ostalih propisa koji će dati direktan doprinos konsolidaciji jedinstvenog ekonomskog prostora, ojačati izvozni potencijal Bosne i Hercegovine i poboljšati zaštitu zdravlja bilja. Poljoprivredni proizvođači, proizvođači hrane te poljoprivredni sektor kao cjelina imaće značajne koristi.

Upravu sada treba popuniti osobljem obezbijediti joj prostor i osnovnu opremu za rad ,bez daljeg odlaganja.

Nadati se da su sada organi vlasti shvatili hitnost provedbe ovih temeljnih administrativnih koraka, koji će omogućiti značajnu podršku poljoprivrednom sektoru Bosne i Hercegovine.

STATISTIKA

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i dalje kasni sa postavljenjem direktora i zamjenika direktora Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine. Ta su dva mjesta od ključne važnosti za provedbu Zakona o statistici Bosne i Hercegovine, kao i ispunjenje predušlova za pregovore o Stabilizaciji i pridruživanju EK.

Unatoč značajnoj međunarodnoj i donatorskoj podršci prethodnih godina, institucije za statistiku Bosne i Hercegovine nisu uspjele da uspostave efikasan statistički sistem. Nedostatak kvalifikovanog osoblja, opreme te saradnje između Entiteta udruženi kompromituju kvalitet statističkih podataka u Bosni i Hercegovini. Netačno se izvještava o svojoj ekonomiji koja je uzela velikog maha, a nedostatak podataka iz područja statistike o poljoprivredi te statistike o makroekonomskoj situaciji, negativno utiču na izradu politke na svim nivoima vlasti. Ako se ovaj problem ne bude stavio na dnevni red, Bosna i Hercegovina će postati poznata po jednom od najlošijih sistema za prikupljanje statističkih podataka na svijetu.

FINANSIJE I FISKALNI SEKTOR

Bankarstvo

Sektor bankarstva i dalje je zvijezda ekonomskih reformi i vitalnosti Bosne i Hercegovine, pošto i dalje dramatično raste i konsoliduje se. Građani su sa spremnošću prihvatili mali broj banaka u stranom vlasništvu koje sada dominiraju tržištem, i poklonili im

svoje povjerenje. Četiri bankarske firme drže oko 65 posto ukupnih pologa u Bosni i Hercegovini. Stopa rasta pologa i dalje stoji dobro, ukazujući na činjenicu da su značajna sredstva bila čuvana i gomilana izvan banaka, no sada su ponovo u sistemu. Ukupan iznos pologa dostigao je 5 milijardi u septembru 2003 godine, a 6 milijardi krajem marta 2004 godine.

Banke koje vode po iznosu pologa vode i u bankarskim uslugama i pozajmljivanju sredstava (robe široke potrošnje, poboljšanje uslova stanovanja ulaganje u mala preduzeća) te kreditima za privatna preduzeća (mala i srednja preduzeća) koji prelaze 40 posto ukupnih zajmova.

Broj banaka je sa 73 u izvršnom razdoblju na kraju 1998 smanjen na 37 pošto su neodržive banke sišle sa scene, a progresivno jačanje standarda podstaklo je konsolidaciju. Ovaj će se broj smanjivati u narednim mjesecima pod pritiskom kriterija vezanih za osiguranje depozita, privatizaciju ili likvidaciju banaka u vlasništvu Vlade Federacije, povećavanjem bankarskih standarda i jačanjem konkurencije.

Dvadeset banaka uključeno je u program osiguranja depozita. One banke koje nisu mogle ispuniti uslove do 12 augusta 2003 kada je za ovo bio krajnji rok, morale su sačiniti programe do 30 novembra 2003 o načinu na koji će ove kriterije ispuniti. Izgleda da nekoliko banaka nije u stanju ispuniti ove zahtjeve te će biti potrebna intervencija.

Sljedeće brojke odražavaju stalni rast pologa i pozajmnica.

Bankarski sistem Bosne i Hercegovine milioni KM

	God-1999	God-2000	God-2001	God-2002	God-2003
Ukupno pologa	1,838	2,094	3,323	4,158	5,300
Ukupno pozajmnica	1,455	1,652	2,104	3,214	4,200

Nadzor bankarstva:

U značajnom razvoju politike, postignut je opšti konsenzus o konsolidaciji dviju agencija za bankarstvo u odjeljenje za nadzor u sklopu Centralne banke. Ovaj je potez okasnio zbog političkog protivljenja regulatornih odjeljenja od entitetskih do državnog nivoa. Ova konsolidacija će omogućiti bolji nadzor bankarstva u razvoju jedinstvenog finansijskog prostora. Potrebne pravne promjene su sada u reviziji,

a završetak i konsolidacija planirani su za treći kvartal 2004.

Položaj zemlje na rang listi

Moodys' Investor Service dao je Bosni i Hercegovini ocjenu B3+ ukazavši na pozitivno gledanje na budućnost. Ova najava signalizirala je značajan korak naprijed u integraciji BiH u međunarodnu finansijsku zajednicu i privlačenje ulaganja koje donosi nova radna mjesta. Dugoročno gledano ovo će značiti bolji pristup bankovnim pozajmnicama za finansiranje daljeg ekonomskog razvoja i poboljšanje usluga za građane. Firma Moody's je rekla da je Bosnu i Hercegovinu rangirala na način na koji ju je rangirala pošto u zemlji postoji stabilna valuta, a poduzeti su i potrebni zakonodavni koraci za uspostavljanje organa za indirektno oporezivanje, koji će se baviti carinama i PDV-om. Ocjena B3+ može se u narednih šest mjeseci do godine i pol dana i povećati ako bude došlo do daljeg napretka u ekonomskim reformama.

Usput je, s oprezom, firma Moody's aludirala na slab kvalitet statističkih podataka u Bosni i Hercegovini kao razlog zbog kojeg viša ocjena odmah nije data, a što bi značilo pristup pozajmnicama sa nižim kamatnim stopama.

Jedinstveni registar bankovnih računa

Guverner Centralne banke Peter Nicholl najavio je 26 marta da je potpisan ugovor o unapređenju žiralnog sistema, koji će omogućiti uspostavljanje jedinstvenog registra bankovnih računa pravnih lica u Bosni i Hercegovini. Ključna odlika ovog poboljšanog sistema biće obezbjeđivanje dodatnih sredstava za borbu protiv pranja novca i omogućavanje naplate i provedbe sudskih odluka.

Budžeti

Parlament Federacije Bosne i Hercegovine usvojio je budžet krajem marta. U budžetu su iskazani rashodi u iznosu od 1.25 milijarde KM, što predstavlja povećanje u odnosu na početni nacrt budžeta u iznosu od 1.185 milijarde KM.

Opravdanje za povećanje rashoda zasnovano je na postojanju raspoloživih sredstava koja potiču od dodatnih dividenda BH Telekoma, a određene rashodovne stavke u budžetu (izgradnja puteva) mogu se povećati samo ako se ovi dividendi u potpunosti ostvare.

Državni budžet je 31. marta usvojilo Vijeće ministara i Predsjedništvo. Parlamentarna procedura na državnom nivou trebalo bi da uslijedi u toku aprila.

Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini

Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini sada je na snazi. Predsjedavajući Upravnog odbora, Joly Dixon, postavljen je Odlukom Visokog predstavnika.

Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje usvojio budžet za 2004. godinu i radne grupe rade na izradi zakona vezanih za plaćanje putem jedinstvenog računa, sistem raspodjele prihoda, carinsku politiku, PDV te Upravu za indirektno oporezivanje. Upravni odbor je postigao određeni napredak u prva tri mjeseca svog formalnog postojanja.

Nacrt zakona o porezu na dobit koji je izradio GTZ dostavljen je u oba entitetska ministarstva finansija u martu. Usvajanje ovoga zakona omogućilo bi entitetskim vladama da usvoje prethodno prihvaćene prijedloge Komisije Buldožer vezane za ukidanje dvostrukog oporezivanja i punu harmonizaciju sistema oporezivanja dobiti u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Unutrašnji dug

Jedna od ključnih ekonomskih reformi koju treba provesti u 2004. godini je izrada i usaglašavanje strategije o rješavanju unutrašnjeg duga Bosne i Hercegovine. Ukupan iznos unutrašnjeg duga sa 31. decembrom 2002. godine u RS procijenjen je na 1,761.7 miliona KM, što predstavlja 49 posto GDP-a u Federaciji, 3,263.4 miliona KM, ili 40 posto GDP. Dug na državnom nivou procijenjen je na 208 miliona KM, i može se rješavati u kontekstu redovnih budžetskih prihoda.

Struktura duga slična je u oba entiteta; najveći dio se odnosi na staru deviznu štednju (775 miliona KM u RS, 1,110 miliona KM u Federaciji), potraživanja iz ratnog perioda (600 miliona KM u RS i 900 miliona KM u Federaciji) dok se ostatak odnosi na opšta neizmirena dugovanja – plate, penzije, dugovanja prema dobavljačima, isplatu invalidnina i ostalo – (386.8 miliona KM u RS, 953.4 miliona KM u Federaciji). Strategija rješavanja ovoga problema treba da utvrdi iznos koji treba isplatiti u gotovini, a koji iznos se može poravnati izdavanjem obveznica sa prispjecom između 20 do 50 godina, a ostalo ide u otpis. Sadašnji

neto iznos za gotovinski isplatu i izdavanje obveznica ne bi trebalo da pređe 10 posto GDP.

Trenutno se definišu procedure vezane za verifikaciju. Njima bi trebalo obezbijediti izradu zakona do 30. juna 2004. godine, kao što je planirano i preporučeno od MMF-a, a treba da uključe pozitivna rješenja problema koji proizlazi iz činjenice da sva potraživanja sada nisu precizno iskazana u tačnim iznosima, niti je sva potraživanja moguće isplatiti; međutim, sva potraživanja treba isplatiti pod jednakim uslovima.

SEKTOR ZA INFRASTRUKTURU I JAVNE KOMUNALNE DJELATNOSTI

Transport

Već odavno otvorena pitanja u sektoru transporta, tj. Zakon o željeznicama i Koridor Vc zabilježila su relativno malen napredak u posljednjem kvartalu. Radna grupa o željeznicama nije bila u stanju da iznađe novi pristup pitanju jedinstvenog upravljanja željezničkom infrastrukturom u Bosni i Hercegovini, uprkos činjenici da je to *sine qua non* svakog budućeg razvoja ovoga vida saobraćaja. U tom kontekstu, rekonstrukcija i modernizacija koju je BHŽJK predložila u Investicijskom planu 2005-2009. mogle bi biti ozbiljno kompromitovane. Modernizacija i rekonstrukcija koje treba obaviti u skladu sa Transevropskim željezničkim standardima (TER) neće biti izvodljiva bez uspostavljanja jedinstvenog upravljanja infrastrukturom, niti će biti moguće ostvariti cilj usklađivanja razvoja željezničke infrastrukture na koridorima sa susjednim zemljama. Isto tako, nedostatak saglasnosti oko ključnih pitanja koja bi trebalo da budu obuhvaćena predloženim Zakonom o željeznicama, mogli bi za rezultat imati dovođenje u opasnost budućeg finansiranja iz vanjskih izvora, u svjetlu činjenice da je puna obaveza organa vlasti BiH u odnosu na plan, čiji je cilj povećanje efikasnosti operacija i bezbjednosti putnika, do sada ostala neispunjena.

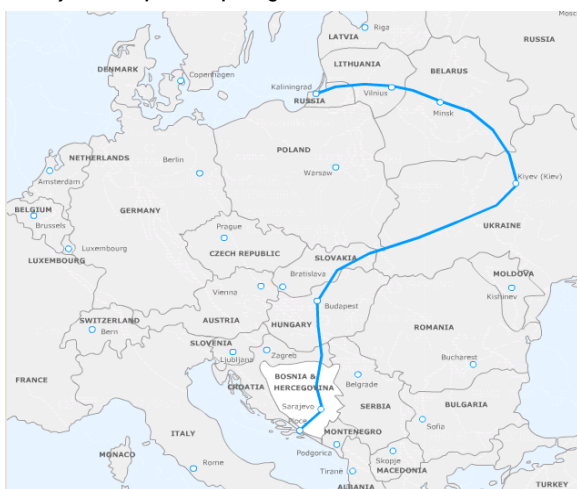
Konačno iz informacija predloženih Vijeću ministara vidi se da je od dvadeset firmi koje su se javile na međunarodni oglas za izradu odgovarajuće studije provodljivosti za Koridor Vc u užu izbor komisija odabrala sedam. 25. marta Vijeće ministara predložilo je sedam mogućih kandidata (3 iz Federacije Bosne i Hercegovine, 3 iz Republike Srpske i 1 iz Distrikta Brčko) za članstvo u Državnoj komisiji za koncesije.

Ova imenovanja treba da potvrdi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Svako usporavanje u

ovom smislu moglo bi značiti dalje odlaganje izgradnje ovoga autoputa.

Na više lokalnom nivou, javio se ohrabrujući znak međuentitetske saradnje između davalaca usluga u javnom saobraćaju Kantona Sarajevo i opštine Srpsko Sarajevo. Čini se da su zainteresovane strane odlučile da postojeća tranvajaska linija treba da bude produžena sa postojeće posljednje stanice na Ilidži do Hrasnice i Vojkovića. Ovaj projekat predstavlja sastavni dio regionalnog plana Sarajevo ekonomska regija o saobraćaju. Održan je sastanak sa češkom firmom

Brojka 1 Dio panevropskog koridora VC kroz BiH

Brojka 2 Predloženi koridor u cjelini

"ZS Brno" a predstavnici ove firme iskazali su namjeru da rade na tehničkim i finansijskim aspektima ovoga posla.

Civilno vazduhoplovstvo

26 februara 2004 godine avion u kome se nalazila makedonska delegacija na putu za Međunarodnu konferenciju o ulaganju u Mostaru, uključujući predsjednika Borisa Trajkovskog, srušio se u blizini mostarskog aerodroma. Istraga tehničke komisije još uvijek je u toku i vrši se analiza dvije crne kutije. Cilj ove komisije nije da utvrdi krivca već uzroke nesreće, kako bi se spriječile slične nesreće u budućnosti.

Primopredaja Zračne luke Mostar

22 marta potpisan je Memorandum o razumijevanju između SFOR-a i civilnih vlasti o primopredaji ovlaštenja i obavljanju usluga vazdušnog saobraćaja pod direktnom nadležnosti Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Od 1 aprila, domaće osoblje rukovodi aerodromom koji je sada u potpunosti usklađen sa standardima ICAO-a te preporukama EUROCONTROL-a kada su u pitanju tehnička oprema i kontrolori leta.

Nakon Banjaluke i Sarajeva, mostarski aerodrom je treći aerodrom koji je pod punom kontrolom domaćeg osoblja. Posljednji međunarodni aerodrom u Tuzli otvoren je za komercijalni saobraćaj 5 marta 2004 godine, ali je još uvijek pod kontrolnom vojnom osoblja SAD.

Poboljšavanje upravljanja javnim preduzećima

Prošle godine Specijalni revizor otkrio je da su javna preduzeća u Bosni i Hercegovini gubila desetina miliona KM godišnje zbog nepoštenog i nekompetentnog ponašanja (a ponekad se radilo o obje stvari zajedno). U oktobru 2003 godine entitetski premijeri obećali su da će nešto učiniti po tom pitanju. Rekli su da će donijeti zakone kojima se ljudima na višim rukovodnim položajima u javnim preduzećima onemogućuje da pune vlastite džepove odnosno džepove svojih prijatelja ili političkih gospodara. U tim zakonima utvrđuju se detaljna pravila kojih se ljudi u upravljačkim strukturama moraju pridržavati. Sačinjena su tako da omogućuju kompetentnije i efikasnije funkcionisanje javnih preduzeća, da mogu sačuvati postojeći nivo radnih mjesta, a otvarati i nova. Pomoću tih zakona biti će moguće da javna preduzeća rade na način na koji treba da rade – kao pokretačka snaga ekonomskog rasta Bosne i Hercegovine. Ovim se zakonima detaljno utvrđuje način na koji javna preduzeća treba da budu organizovana, a utvrđuju i

kodeks profesionalnog ponašanja koji se od rukovodnog osoblja zahtijeva.

Paket se sastoji od sljedećih zakona:

- Entitetski zakoni o javnim preduzećima, koji upravljачku strukturu javnih preduzeća izjednačavaju sa onom u privatnim preduzećima. Ustanovljene su jasne odredbe o opravdanosti rada upravljачkih struktura i ostalih tijela, odredbe o sukobu interesa, veća ne zavisnost u odnosu na unutrašnje revizore itd.
- Entitetski zakoni o ulaganju javnih sredstava, kojima se obezbjeđuje alokacija raspoloživih gotovinskih sredstava na svim nivoima vlasti i javnih preduzeća samo u skladu sa jasnim i provodivim kriterijima. Cilj je racionalizacija plasmana postojećih sredstava.
- Okvirni zakon Bosne i Hercegovine o javnim nabavkama, kojim se uvodi evropski režim javnih nabavki i ustanovljava Agencija za javne nabavke na državnom nivou, nadležna za provođenje odredbi ovoga zakona.
- Okvirni zakon Bosne i Hercegovine o reviziji i računovodstvu kojim se utvrđuje skup standarda vezanih za računovođe i revizore u cijeloj Bosni i Hercegovini i ujednačava obuka i registracija.
- Entetski zakoni o obligacijama.

Iako su se premijeri obavezali i pružili mnogobrojna uvjerenja da će ovaj paket uživati prioritetni tretman, samo je Zakon o računovodstvu do sada usvojen. Svi ostali zakoni su još uvijek na vladama. U međuvremenu, većina javnih preduzeća i dalje posluje sa rezultatima koji su ispod njihovih mogućnosti. Da bi se podstaklo donošenje ovih zakona, u narednih nekoliko sedmica biće poduzeta javna kampanja.

Energetika

Reforma u sektoru energetike jedno je od ključnih područja koje tretira Studija izvodljivosti EK. Od izuzetne je važnosti za Bosnu i Hercegovinu da pokaže napredak u ovoj reformi.

Tokom prvog kvartala ili 2004 godine, u centru reforme energetskog sektora bila su dva ključna zakona za ovaj sektor: Zakon o preduzeću za prenos i Zakon o nezavisnom operatoru sistema.

Ova dva zakona spadaju među najznačajnije korake u reformi sektora električne energije u Bosni i Hercegovini. Izrađeni su uz aktivno učešće finansijskih, pravnih i tehničkih stručnjaka iz sve tri elektroprivrede kao i tehničkih stručnjaka koje je obezbijedila međunarodna zajednica.

Zakoni oTransco i ISO su sada na Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Komisije Predstavničkog doma i Doma naroda su jednoglasno usvojile principe zakona, ali su usvojile amandmane kojima se smanjuje njihova tehnička vrijednost.

Nadležno ministarstvo, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, predstavnici branše i stručnjaci iz međunarodne zajednice trenutno rade sa predstavnicima svih uključenih strana na omogućavanju usvajanja ovih zakona sa odgovarajućim i dogovorenim tehničkim odredbama.

JAVNI SEKTOR I EKONOMSKA TRANZICIJA

Socialni sektor

Problemi u socijalnom sektoru utvrđeni u toku 2003 godine i dalje su prisutni u 2004 godini. Pored činjenice da je nivo penzija i dalje nizak, i nedovoljan da pokrije osnovne potrebe svojih korisnika, penzioni sistem suočava se sa komplikacijama vezanim za Međuentitetski sporazum iz 2000 godine. Republika Srpska tvrdi da se povukla iz sporazuma, dok predstavnici Federacije insistiraju da nisu formalno obaviješteni o tom povlačenju.

Iako Republika Srpska insistira da penzije treba isplaćivati u onom Entitetu na čijoj je teritoriji i zarađena, penzije se i dalje isplaćuju u Entitetu u kome su potraživanja registrovana za vrijeme rata, ili prije zaključenja međuentitetskog sporazuma.

Sektor zdravstva i dalje je opterećen finansijskim poteškoćama i neadekvatnim nivoom pružanja usluga u kantonima u Federaciji, a na nivou opština u Republici Srpskoj. U Federaciji kvalitet zdravstvenih usluga oslabljuju visoki troškovi poslovanja veoma decentralizovanog sistema finansiranja zdravstva organizovanog u 11 zavoda za zdravstveno osiguranje. Ovo je narušilo i kvalitet zdravstvene zaštite stanovništva.

Vežano za ratne veterane i zakonodavstvo koje se bavi pitanjima njihovih naknada, Vlada Republike Srpske usvojila je nacrt novog zakona kojim se uređuju prava

ratnih veterana, ratnih invalida i porodica poginulih boraca i prosljedila ga Narodnoj skupštini Republike Srpske.

Privatizacija

U toku prvog kvartala, postignut je određeni napredak u procesu privatizacije. U Federaciji Bosne i Hercegovine određen broj tendera pokrenutih u posljednjih nekoliko mjeseci okončan je potpisivanjem ugovora o prodaji, od čega je najznačajniji onaj vezan za Holiday Inn Hotel. Rezultati tendera u Republici Srpskoj bili su skromni, pošto pet od devet pokrenutih tendera nisu bili uspješni. U centru interesovanja je tender vezan za Banjalučku pivaru.

Prenos nadležnosti u privatizaciji strateških preduzeća sa kantonalnih na Federalnu agenciju za privatizaciju završen je u pet od šest mjerodavnih kantona. Sporazum o prenosu nadležnosti potpisalo je pet kantonalnih premijera i direktora agencija za privatizaciju. Ovim će se upravljanje privatizacijom "strateških" preduzeća obavljati na centralnom principu, a Federalna agencija za privatizaciju preuzeće administrativnu kontrolu nad ovim procesom.

Jedna od najvećih prepreka privatizaciji, velika zaduženost preduzeća koja se nude na prodaju, još uvijek predstavlja pitanje koje treba riješiti. Dosadašnje iskustvo pokazuje da takva preduzeća na privlače kupce ukoliko nema mehanizma pomoću koga bi se preduzeća oslobodila ovoga duga. Rješenje ovoga problema jedan je od najvažnijih prioriteta vlada.

Poslovna klima

Zakon o stečaju Federacije Bosne i Hercegovine

Početkom aprila Parlament Federacije usvojio je izmjene i dopune Zakona o stečaju. Tim izmjenama i dopunama postojeći Zakon će funkcionisati na način na koji i treba da funkcioniše, dajući firmama koje se nađu u poteškoćama način da izdađu iz problema, a da pri tome ne moraju u potpunosti da se zatvaraju i otpuštaju sve svoje zaposlene.

Stečaj može da omogući prestrukturisanje, tako da kao rezultat nastane konkurentna firma organizovana na moderan način. Samo firme poput ovih mogu da stvaraju dobit i garantuju radna mjesta za uposlenike. Zakon dopušta firmi pokretanje stečajnog postupka te poravnanje jednog dijela neizmirenih pozajmica i dugovanja (uključujući i neisplaćane plate zaposlenih, ali sa ograničenim brojem mjeseci za isplatu). To je jedan način preživljavanja. Potom se može

prestrukturisati – otpustiti višak zaposlenih, ojačati svoje održive dijelove, razviti nove linije proizvoda i tržišta – te platiti preostala dugovanja kada počne ponovo da stvara dobit. Kada se oporavi, može opet da počne sa upošljavanjem. Na dugi rok, prestrukturisanje firmi znači više novih radnih mjesta, a ne manje.

Osim toga, efikasan zakon o stečaju predstavlja centralni elemenat u privlačenju više ulaganja u BiH, podizanju nivoa postrojenja i proizvoda te jačanju marketinga, obuke te istraživanja i razvoja. BiH se natječe za sredstva od ulaganja sa ostalim zemljama u regionu. Tek sada počinje da se natječe na efikasan način, pa tako usvajanje ovih izmjena i dopuna značajano doprinosi položaju BiH u samoj prvoj liniji međunarodnog ulagačkog tržišta.

Okvirni zakon o računovodstvu i reviziji

22 marta Vijeće ministara usvojilo je Okvirni zakon o računovodstvu i reviziji i uputilo ga Parlamentarnoj skupštini BiH na usvajanje po hitnom postupku.

Profesija računovođe i revizora igra značajnu ulogu u BiH. Investitori, vlada, poslodavci, donatori i javnost uopšte ovisе o ovoj profesiji koja obezbjeđuje tačne i pravične zaključke u odnosu na rezultate svih privrednih djelatnosti. U javnom je interesu da reviziju obavljaju osobe koje su kroz učenje i radno iskustvo stekle stručnost za ovako značajne poslove. Jednako je značajno da standardi koji se primjenjuju pri obuci, razvoju i stvarnom računovodstvenom i revizorskom radu budu standardi koje su prihvatile većina evropskih zemalja i zemalja svijeta.

Okvirni zakon o računovodstvenim standardima i standardima revizije ima za cilje sljedeće :

- Uređivanje računovodstva i revizije u skladu sa standardima i praksom EU
- Stvaranja klime u kojoj profesija računovodstva i revizije može ra napreduje i raste
- Predloženi zakon će obezbijediti jedinstveni skup računovodstvenih standarda kao i standarda vezanih za izvještavanje koji će pomoći u stvaranju povjerenja i biti u skladu sa ostalim nacionalnim praksama. Okvirni zakon je izrađen tako da je u potpunosti usklađen sa direktivama i praksom EU. Jedan od ključnih ciljeva ovoga zakonodavstva je omogućavanje razvoja konkurentnog i kredibilnog privatnog sektora profesije računovođa i revizora, koji će imati ovlaštenja da djeluju u praksi u cijeloj zemlji, podstičući ulaganja i ekonomski rast u BiH.

Donošenje i provedbu Zakona o računovodstvu i reviziji (sada u parlamentarnoj proceduri) posmatramo kao značajnu komponentu u jačanju i napredovanju

poslovnog okruženja u BiH. Nova ulaganja su imperativ ako poslovanje u zemlji želi da raste i bude konkurentno kako na regionalnom tako i na tržištu EU. Dok će većina ulaganja morati doći izvan zemlje, strani i domaći investitori će morati imati povjerenja u tačnost finansijskih informacija na kojima zasnivaju svoje odluke o ulaganju.

Buldožer

10. marta, na jednom važnom događaju u Jajcu, Inicijativa Buldožer predstavila je novu brošuru. U brošuri su navedeni detalji o implementaciji prvih 50 reformi proizvedenih u prvoj fazi. U isto vrijeme, članovi Jedinica za hitne reforme izvijestili su premijere Hadžipašića i Mikerevića, i gradonačelnika Brčkog o implementaciji reformi iz druge faze.

Što se tiče reformi iz druge faze, Brčko Distrikt je implementirao svih 100%, dok ostale nadležnosti u BiH tek treba da implementiraju većinu svojih reformi, od kojih su neke u parlamentarnoj proceduri, a neke se ponovo definišu, da bi se uskladile sa kompromisima postignutim između vlade i privatnog sektora. Predviđa se da će u narednih nekoliko mjeseci biti usvojen veći dio reformi iz druge faze, čime će se otvoriti put za početak treće faze Buldožera.

Treća faza će uskoro početi. Ona će usmjeriti energiju i konsolidirati mehanizme koji su uspostavljeni u prvoj i drugoj fazi. U trećoj fazi, Buldožer Komisiju će u potpunosti održavati i voditi njeni lokalni učesnici iz BiH. Međunarodne organizacije, a posebno OHR, pomagat će kad to bude potrebno ili kad to od njih zatraže učesnici iz privatnog sektora.

Ranije je međunarodna zajednica (EK, USAID, OHR, Svjetska banka, MMF) vršila filtriranje i provjeravala reforme, da bi osigurala da one budu u skladu sa planom strukturalnih reformi. Jedinice za hitne reforme, koje su pokrenute u novembru, pomoći će u procjeni budućih reformi Buldožera.

Jedinice za hitne reforme postale su važan dio strukture Buldožera. One su važna veza između sagovornika iz javnog i privatnog sektora. Ukoliko BiH želi krenuti naprijed i postati prosperitetna zemlja, mora se njegovati ovaj dijalog, i mora mu se omogućiti da se razvije kao redovna aktivnost, kao što je to slučaj u najuspješnijim privredama. U tom smislu, pokušavamo nadograditi uspjeh prve faze. Uspješna implementacija nekih ključnih prijedloga reformi pokazuje da je dijalog između javnog i privatnog sektora moguć, i da je zaista produktivan.

Najvažniji ciljevi treće faze Buldožera su:

1. Promoviranje institucionalizacije javno – privatnog partnerstva i dijaloga.
2. Održavanje uspjeha procesa Buldožer
3. Povećanje domaćeg učešća u svim aspektima inicijative Buldožer
4. Definiiranje mehanizama za održavanje legitimnosti lobiranja za hitne reforme.

REGIONALNI UREDI

OHR Mostar

Međunarodna konferencija o ulaganju

Iako u sjeni tragičnog pada aviona u kome se nalazila makedonska delegacija uključujući predsjednika Borisa Trajkovskog, Međunarodna konferencija o ulaganju održana u Mostaru 26 i 27 februara obilježena je značajnim poslovnim kontaktima i mogućnostima ulaganja.

Glavna svrha konferencije bilo je podsticanje privrede Bosne i Hercegovine, privlačenje stranih i domaćih ulagača i povezivanje tržišta Bosne i Hercegovine sa tržištima susjeda. Dok su neki gosti konferencije naglašavali značaj regionalne i bilateralne saradnje između Bosne i Hercegovine i pojedinih zemalja u regionu, predstavnici domaćih organa vlasti i međunarodne zajednice prisutni u Bosni i Hercegovini naglasili su značaj ekonomskih reformi koje su u toku i njihove provedbe.

Direktor FIPA-e koja je pomogla organizaciju ovoga događaja, izvršio je prezentaciju o tome zašto treba ulagati u BiH naglašavajući da je u zemlji u toku najbrža stopa rasta poboljšanja poslovne klime u jugoistočnoj Evropi, finansijska stabilnost, najniža inflacija (oko jedan procenat godišnje), stabilna valuta, odličan geografski položaj, raspoloživa kvalifikovana radna snaga dobro obrazovana i sa konkurentnom cijenom rada te obiljem mogućnosti za ulaganje. Direktor FIPA-e je dalje ukazao na ključne ekonomske sektore BiH (turizam, drvna industrija, poljoprivreda i hrana, struja, građevinarstvo i građevinski materijal, tekstilna industrija i mesna industrija) i predstavio 12 projekata. Ostali projekti predstavljeni su za vrijeme okruglih stolova održanih drugog dana po konkretnim oblastima, bankarstvu, industriji i energetici, infrastrukturi, poljoprivredi i turizmu.

Prijedlog vezan za koridor Vc, jedan od najvećih građevinskih projekata u BiH, u vrijednosti od 2.5

milijarde EUR-a također je predstavljen. Iskazan je interes za rekonstrukciju objekata na Igmanu i Bjelašnici, te ulaganja u telekomunikacijske mreže, projekte vezane za zaštitu okoline itd. Više informacija o predstavljenim projektima može se dobiti u FIPA-i.

Na kraju konferencije, premijeri BiH, Hrvatske, Slovenije Albanije Srbije i Crne Gore, Bugarske i Makedonije dali su zajedničku izjavu

- u kojoj se pozdravlja napredak postignut u BiH
- priznaje potreba za radom na stabilizaciji političkih odnosa i podsticanju i privlačenju direktnih stranih ulaganja,
- ponavlja obaveza za daljim unapređenjem ekonomskih odnosa i slobodne trgovine
- naglašava značaj održivog ekonomskog napretka; i
- naglašava stalna podrška naporima BiH vezanim za ispunjenje kriterija za integraciju u EU.

Rezultati Konferencije o ulaganju neće se moći osjetiti još izvjesno vrijeme, ali se s razlogom može očekivati da će određen broj novih ulaganja i potpisanih poslovnih ugovora biti rezultat ovoga događaja.

Naknada opštinama od proizvodnju struje

Novi zakon Republike Srpske o kompenzaciji za korištenje prirodnih resursa čiji je cilj proizvodnja električne energije usvojen u oktobru 2003 godine obezbijediće značajno povećanje opštinskih budžeta u Trebinju (oko 2.3 Mil KM), Bileći (oko 2.1 Mil KM) i Gacku (oko 3.4 Mil KM). Zakonom se utvrđuje da 70% tih sredstava treba da bude iskorišteno za ekonomski razvoj davanjem zajmova potencijalnim korisnicima, dok 30% treba da bude usmjereno u poboljšanje infrastrukture.

Predstavnici OSCE-a i OHR-a sastali su se u nekoliko navrata sa predstavnicima opštinskih organa vlasti da bi ponudili pomoć u primjeni ovoga zakona i razgovarali o načinima na koje bi se gore pomenutih 70% sredstava moglo usmjeriti budućim korisnicima. Predstavnici organa vlasti Republike Srpske uključujući ministarstva finansija, poljoprivrede i lokalne samouprave, također će učestvovati na budućim sastancima sa opštinama da bi ponudili svoje sugestije gdje i na koji način novac treba trošiti.

Dok je Opština Trebinje već usvojila Plan i program razvoja opštine i imenovala komisiju za utvrđivanje kriterija za pozajmnice, opštine Bileća i Gacko su još uvijek u procesu pripreme programa. Nakon usvajanja

programa i kriterija, sve tri opštine planiraju osnivanje odbora za izbor prijedloga projekata.

Pošto će gore pomenuta sredstva predstavljati sasvim nove prihode za ove opštine i regiju Istočne Hercegovine uopšte, imaće značajan uticaj na tempo ekonomskog razvoja, koji je bio veoma spor u ovim područjima u bližoj prošlosti. U toku provedbe ovih programa, temeljni principi opština trebali bi da budu transparentnost, legalitet i dostupnost. Međunarodna zajednica će vršiti praćenje procesa da bi obezbijedila poštovanje principa i vršenje unutrašnje kontrole.

Mostarska zračna luka

U proteklih nekoliko mjeseci, predstavnici domaćih i međunarodnih tijela posvetili su mnogo vremena okončanju izrade Prelaznog poslovnog plana o Zračnoj luci Mostar i pripremi za primopredaju aerodromskih usluga (zemaljskih i zračnih) od francuskog SFOR-a domaćim organima vlasti. U tu svrhu održano je nekoliko sastanaka Upravnog odbora Zračne luke Mostar.

Shodno tome, predstavnici međunarodne zajednice zajedno sa predstavnicima državnih federalnih i kantonalnih organa vlasti pripremili su i obavezali se da će provesti trodjelni prelazni plan sa utvrđenim prioritetima za bezbjednu i sigurnu primopredaju te buduće funkcionisanje aerodroma. Iako su lokalni organi vlasti obezbijedili sredstva za finansiranje liste prioriteta broj jedan, potpisane u formi sporazuma 19 februara 2004 godine, finansiranje liste dva i tri još uvijek nije sigurno.

Ispunjenje prioriteta sa spiska jedan od suštinske je važnosti za bezbjedno i uspješno povlačenje francuskog SFOR-a sa aerodroma. Pošto je to provedeno, ceremonija primopredaje aerodroma održana je 22 marta 2004 godine. Za vrijeme ceremonije potpisan je Memorandum o razumijevanju između SFOR-a i civilnih organa vlasti, kojim se utvrđuje da će direkcije za civilno vazduhoplovstvo BiH i FBiH preuzeti kontrolu nad aerodromom od 1 aprila 2004 godine.

OHR Brčko

Poreska reforma

Distrikt Brčko spada među prve koji su počeli sa reformom sistema za indirektno oporezivanje u skladu sa standardima EU i savremenom tržišnom privredom. Zakon o porezu na prihod usvojen je u junu 2003 godine i uređuje direktno oporezivanje fizičkih i pravnih

lica. Prvi dio zakona, kojim se uređuje porez na platu, primjenjuje se u Brčkom od 1. jula 2003. godine. Početkom 1. januara 2004. godine drugi dio zakona, porez na dobit preduzeća se primjenjuje. Pošto će direktno oporezivanje dobiti na važnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini u budućnosti, vođstvo koje je Brčko preuzelo po ovome pitanju je značajno. GTZ je izradio prvu verziju nacrtu ovoga Zakona, ali je i OHR Brčko dao svoj doprinos njegovoj izradi.

Buldožer

Distrikt Brčko je dosad ispunio svoje zakonske obaveze proistekle na osnovu prijedloga II faze Buldožera, sa jednim izuzetkom koji još treba uraditi (objavljivanje u službenom glasilu). Taj prijedlog trenutno čeka na drugo čitanje na Skupštini prije samoga donošenja. U poređenju sa državom i entitetima, Brčko je daleko odmaklo u provedbi druge faze. U nekim slučajevima, entiteti i Distrikt treba da oforme međuentitetske radne grupe koje će onda raditi na detaljima predloženih izmjena i njihovoj provedbi. Gradonačelnik Distrikta Brčko postavio je predstavnike za ove radne grupe. Međutim, sa radom se još nije otpočelo pošto entiteti nisu utvrdili svoje članove.

Inicijativa vezana za rijeku Savu

Na 4-oj sjednici Prelazne komisije za rijeku Savu, u decembru 2003. godine, OHR Brčko/Ekonomski odjel predstavili su namjeru Distrikta da finansijski podrži Inicijativu vezanu za rijeku Savu. Ovo odražava značaj plovidbe na rijeci Savi te rehabilitaciju i razvoj Luke Brčko. Cilj je plovidba Savom tokom cijele godine. To će biti izuzetna pomoć revitalizaciji Luke Brčko, što će pomoći ekonomski razvoj ove regije u cjelini. Prema dogovoru stručnjaka radi se o sljedećim preprekama plovidbi na Savi tokom cijele godine:

1. ne postoji batimetrički premjer 0 - 168 km rijeke
2. ne postoji batimetrički premjer na dionici između 202 - 222 km rijeke
3. već su utvrđene kritične tačke na rijeci: Kamičak i Mrđanovci (obje u Srbiji) te Brezovo Polje (u Distriktu)

OHR Brčko/Ekonomski odjel su ovu situaciju temeljito proanalizirali i konsultovali još nekoliko stručnjaka iz ovog područja. Zaključeno je da je batimetrički premjer doista najznačajnija mjera koju treba poduzeti. Sve ostale mjere vezane za poboljšanje situacije vezane za rijeku ovise o ovome. Predstavljalo bi sveobuhvatni osnov za čišćenje i obilježavanje rijeke. Značaj ovoga treba da cijene sve zainteresovane strane, uključujući i međunarodnu zajednicu. Istovremeno, ististirano je na obavezi zemalja vlasnica zemljišta na obali rijeke da

sve ostale mjere na njihovim dijelovima rijeke slijede nakon izvođenja batimetričkog premjera.

U skladu sa našim preporukama, Strateška grupa za plovidbu (prelazne komisije za rijeku Savu) održala je sastanak u Gradiški, 4. februara. Svi učesnici, predstavnici zemalja kroz koje protiče rijeka Sava, saglasili su se da je batimetrički premjer od ključne važnosti za ponovno otvaranje rijeke za plovidbu.

U skladu sa smjernicama OHR-a, Distrikt Brčko je zvanično obavijestio zemlje uz obale rijeke Save o svojoj namjeri da finansijski podrži Inicijativu vezanu za rijeku Savu.

Distrikt Brčko odlučio je da finansira ovaj batimetrički premjer, na način na koji su to utvrdile i dogovorile zemlje uz obale rijeke Save. Premjer će se odnositi na 0 - 168 km te 202 - 222 km rijeke. Preostali dio je već premjeren kroz projekat koji je finansirao OHR Brčko 2002. godine. Sredstva su već dodijeljena i Distrikt je spreman da otpočne sa provedbom. Pismo je upućeno Vijeću ministara Bosne i Hercegovine u kome se traži da Vijeće ministara formalno obavijesti vlade Hrvatske i Srbije. Ovaj će se projekat djelimično provoditi na njihovim teritorijama, te je stoga potrebna njihova odgovarajuća logistička podrška. Sve su zemlje već obećale da će pružiti punu podršku i naglasile da će, kada projekat bude proveden, odmah odigrati svoju ulogu vezanu za plovidbu tokom cijele godine.

Međunarodna zajednica bi mogla i trebala reagovati značajnom finansijskom pomoći da bi podržala ovu inicijativu i ispunila svoja obećanja data na početku same Inicijative. Pismo Ministarstva komunikacija i transporta pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine vladama Hrvatske i Srbije poslato je 8. marta. Sredstva koja je obezbijedio Distrikt Brčko priznaju se kao doprinos Bosne i Hercegovine.

Svjesni činjenice da su ovo preduslovi koji omogućavaju dalje poboljšanje saradnje među zemljama u regionu povezanim dunavskim koridorom, jasno je da ispunjenje tih preduslova predstavlja jednu od smjernica za prijem u Evropsku Uniju, što je krajnji cilj svih zemalja u regionu.

Luka Brčko

Prema planu provedbe prestrukturisanja Luke Brčko, Ekonomski odjel OHR Brčko završio je novi Zakon o Luci Brčko. Ovaj zakon predstavlja preduslov za prestrukturisanje luke u javnu korporaciju Distrikta koja će funkcionisati kao održiva komercijalna firma. Konačnu verziju zakona izradila je radna grupa koja se sastojala od predstavnika OHR, Vlade Distrikta Brčko i Luke Brčko. U svjetlu značaja luke za cijelu BH, obje

entitetske vlade i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine su konsultovani. Tako će jedan član nadzornog odbora predstavljati Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Potreba za korištenjem luke je sve veća među špediterima. Firme poput Bimala, KHK, BH Steel-a, Birač-a iz Zvornika, Agrogroup-a, Cementare Lukavac, Rudnika uglja Tuzla i Ljubija koristile bi luku za transport svojih roba. Ptencijalni italijanski ulagači u Distriktu također su izrazili interes za korištenje luke. Sve ovo jača potrebu za planom kojim će se obezbijediti duža sezona za špeditere, kada se nivo vode poboljša. Osim toga, delegacija japanske vlade posjetila je luku u januaru i iskazala interes za značajan projekat čiji je cilj preusmjeravanje željezničke linije koja vodi ka luci i industrijskom području, da bi se izbjegao prolaz kroz centar grada. Naznačili su svoju namjeru da predlože Tokiju grant u vrijednosti osam miliona KM za finansiranje ovoga zahvata. Kada grant bude odobren, provedba bi mogla biti završena za dvije godine, kroz Vladu Distrikta i Ministarstvo komunikacija i transporta Bosne i Hercegovine.

OHR Tuzla

Nedavna privatizacija koksare privukla je pažnju i lokalnih i entitetskih organa vlasti. Željeznice Bosne i Hercegovine zahtijevale su uspostavljanje redovne linije za teretni saobraćaj između Tuzle i luke Ploče u Hrvatskoj.

Aerodrom za komercijalni saobraćaj u Tuzli obavio je tri probna leta koji bi trebali da postanu redovne linije između Tuzle i Tunisa. Probni čarter letovi obavljani su 5-og, 12-og i 19-marta za turističku agenciju Golden Tours.

U toku prva tri leta, ukupan broj putnika bio je 380, što je ispunilo očekivanja potrebna za uspostavljanje redovne linije u periodu od 10 juna do 30 septembra, opravdavajući obavljanje jednog leta sedmično u toku ljeta 2004 godine. Ukoliko bi saobraćaj porastao, Aerodrom Tuzla bi razmotrio mogućnost otvaranja novih linija za Švicarsku i Mađarsku te Beograd i Ljubljanu. Vlada TK daje veliku podršku razvoju tuzlanskog aerodroma za komercijalni saobraćaj.

Opština Tuzla najavila je javni oglas za Poslovni inkubator "Lipnica" pozivajući domaće mala i srednja preduzeća i već razvijene domaće i međunarodne firme da ulože zahtjev za dodjelu najjeftinijih poslovnih prostorija u cijeloj Bosni i Hercegovini (0.00 KM) uz samo jedan zahtjev, otvaranje novih radnih mjesta umjesto plaćanja. Šesnaest talijanskih firmi već je izrazilo interes putem pisama o namjeri da počne sa poslovanjem u ovim prostorijama (koje obuhvataju i poslovni centar namijenjen već razvijenim firmama koje

su uspostavile tržište, kao i poslovni inkubator za otpočinjanje rada malih i srednjih preduzeća.).

Otvaranje poslovnog inkubatora u prostorijama nekadašnjeg rudnika "Lipnica" rezultat je inicijative Opštine Tuzla potaknute postojanjem Odluke Vlade Federacije Bosne i Hercegovine kojom se omogućava stranim firmama da posluju u Bosni i Hercegovini bez poreza na promet, u prvih pet godina. Da bi ove poslovne prostorije bile spremne za rad što je prije moguće, Opština Tuzla zajedno sa Agencijom za regionalni razvoj u Tuzli, uložila je zahtjev za dodjelu sredstava EU RED koje bi trebalo uložiti u poboljšanje infrastrukture Polovnog inkubatora "Lipnica".

OHR Banja Luka

Osnovana regionalna razvojna agencija Sjeverozapadne BiH

Akreditirana regionalna razvojna agencija Sjeverozapadne BiH, Banja Luka i Bihać- ARDA NW osnovana je 25 marta 2004 u Banjaluci, čiji je temeljni zadatak priprema razvojne strategije za ovu regiju.

Osnivanje regionalne razvojne agencije Sjeverozapadne BiH bio je posljednji korak vezan za osnivanje agencija za razvoj u svih pet privrednih regija. Naredni korak će biti uspostavljanje krovne agencije kroz koju će se vršiti koordinacija regionalnih zajedničkih projekata.

EU je odobrila 2.4 miliona KM za prvu fazu regionalnog razvojnog programa. Osim podrške privredi i saradnji među regijama, EU se odlučila za ovaj projekat da bi umanjila političke tenzije i migraciju stanovništva.

ARDA NW je udruženje od 35 članova. Upravni odbor ARDA NW osnovan je 7 aprila i sastoji se od 7 članova.

U toku prvog sastanka Upravnog odbora rasprava je bila koncentrisana na zapošljavanje osoblja, izradu poslovnog plana i sistem registrovanja Agencije za razvoj. ARDA NW će imati kancelarije u Banjaluci i Bihaću; finansiraće je opštine članice i EK.

Rast fizičkog obima industrijske proizvodnje se nastavlja

Za prva dva mjeseca 2004 godine fizički obim proizvodnje u Republici Srpskoj porastao je za 11.6 posto u poređenju sa istim periodom prošle godine. Ovaj pozitivan trend se i dalje nastavlja tako da je fizički obim proizvodnje u 2003 godini u poređenju sa

2002 godinom (period sa utvrđenim indeksom) 5.7 posto viši.

Do ovakvog rasta je uglavnom došlo zbog 13.4 postotnog porasta u sektoru proizvodnje, što objašnjava više od 50 posto indeksa industrijske proizvodnje.

Najveći poreast od 54.2 posto bio je u vađenju ruda i kamena, što pokriva 7.9 posto indeksa industrijske proizvodnje.

Vlada Republike Srpske usvojila je plan privatizacije strateških preduzeća 25 marta 2004 godine. Ovaj dokument sadrži spisak aktivnosti čiji je cilj oživljavanje proizvodnje.

Vlade Republike Srpske će nastojati da poveća produktivnost preduzeća i privrede u cjelini i omogućiti bolju privatizaciju i uslove ulaganja tako što će

- Inicirati osnivanje razvojnog fonda ili razvojne banke (kao što je slučaj u Federaciji Bosne i Hercegovine), za podršku održivih programa firmi putem povoljnih kredita
- Revidirati politiku cijena energije, telekomunikacija, saobraćaja i ostalih usluga i naknada
- Obezbjediti preduslove za ubrzanje postupka "radnog stečaja" kada bude podnesen prijedlog za pokretanje stečajnog postupka, s akcentom na reorganizaciji
- Obezbjediti sredstva potrebna za provedbu Zakona o stimulaciji razvoja malih i srednjih preduzeća.

NAJNOVIJE EKONOMSKE INFORMACIJE ZA BiH

Ekonomski pokazatelji u BiH za period januar 2001
– februar 2004

Izvor: Zavod za statistiku FBiH i RS

Indikator	Federacija BiH	Republika Srpska	BiH (procjena OHR-a)
GDP nominalni 2002	7,943 milion KM	3,418 milion KM	
Nominalni porast 2001-2002	+ 9,19%	+ 14,2%	
Stvarni porast 2001-2002	+ 9,39%	+ 11,8%	
Indeks u industrijskoj proizvodnji			
02/04 u poređenju sa 2003	98,4	95,6	N/A
02/04 u poređenju sa 02/03	116,6	117,6	N/A
Indeks maloprodajnih cijena			
02/04 u poređenju sa 2003	100,1	102,6	N/A
02/04 u poređenju sa 12/03	100,4	100,6	N/A
02/04 u poređenju sa 02/03	99,9	101,5	N/A
Prosječna neto plata 02/04	524,53 KM	406 KM	484,9 KM
Indeks nominalne neto plate 02/04 u poređenju sa prosjekom u 2003	100	107,8	N/A
Broj zaposlenih 09/03	387.542 lica	238.190 lica	625.732 lica
Broj registrovanih nezaposlenih 02/04	308.017 lica	139.806 lica	447.823 lica
Broj penzionera 02/04	287.673 lica	184.467 lica	N/A
Prosječna penzija 02/04	198,84 KM	164,40 KM	N/A
Uvoz 01/04 – 02/04	784.3 milion KM	290.4 milion KM	N/A
Izvoz 01/04 – 02/04	289.6 milion KM	79.3 milion I KM	N/A
Trgovinski deficit 01/04 – 02/04	494 milion I KM	211.1 milion KM	N/A
Pokrivenost uvoza izvozom	36.9%	27.3%	N/A